

Markus Seppelin, Kati Takaluoma,
Päivi Hämäläinen
STM

VNS 5/2025 vp

Valtioneuvoston selonteko eduskunnalle aluekehittämisen ja EU:n alue- ja rakennepolitiikan lainsäädännöstä

Sosiaali- ja terveysministeriö pitää valtioneuvoston selontekoa eduskunnalle aluekehittämisen ja EU:n alue- ja rakennepolitiikan lainsäädännöstä lähtökohtaisesti hyvänä. Selonteossa on tuotu selvästi esiin sen tavoitteet, keskeiset havainnot ja johtopäätökset. Aluekehittämisen tavoitteena on edistää alueiden kestävästä kehitystä, kasvua ja kilpailukykyä sekä asukkaiden hyvinvointia ja elinympäristön laatua.

Sosiaali- ja terveysministeriöllä on ollut merkittävä rooli aluekehityksen poikkihallinnollisissa ohjausrakenteissa. Ministeriö on myös osallistunut EU:n rakennerahastojen valtakunnallisten ohjelmien valmisteluun ja rahoituksen suuntaamiseen erityisesti sosiaalisen osallisuuden, osaamisen ja työllisyyden teemoissa ESR+ -ohjelmassa. Sosiaalisen kestävyysmerkitseminen on tärkeä myös tasapainoisen aluekehityksen kannalta. Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan näkökulmasta on tärkeää kiinnittää huomiota väestörakenteen muutoksiin, nuorten syrjäytymisriskin kasvuun, työikäisen väestön vähenemiseen monilla alueilla, väestön keskittymiseen sekä hyvinvointierojen kasvuun alueiden välillä. Lisäksi on turvattava palveluiden saatavuus ja saavutettavuus koko maassa.

Selonteossa esiin tuodut toiminnan tavoitteet ovat hyvät ja tasapainoiset. Toteutuksessa on painottunut strateginen keskustelu ja vuoropuhelu. Työ- ja elinkeinoministeriön koordinaatio on toiminut hyvin, joskin resurssien niukkuus on osin rajoittanut toimintaa. Ministeriöt ovat olleet varsin aktiivisesti mukana toimeenpanossa.

Aluekeskustelut ja alueiden uudistumisen neuvottelukunta AUNE toimivat hyvinä vuorovaikutuskanavina sekä valtioneuvoston suuntaan että alueiden välillä. Yhteyttä hyvinvointialueisiin olisi tiivistettävä aluekehittämisessä. Jatkossa voitaisiin pohtia, miten ohjausmallista saataisiin enemmän irti vaikuttavuuden kannalta. Kaupunkipolitiikassa käytetyt ekosysteemisopimukset ovat osoittautuneet varsin toimiviksi malleiksi, joiden avulla on vahvistettu alueellista yhteistyötä ja alueiden tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan toiminnan strategista suuntaamista.

Aluekehityskeskustelujen toimintamalli on vaihdellut. Keskusteluissa on pyritty strategisen tason keskusteluun, jossa ovat olleet mukana suuralueet tai useampi maakunta, joiden tehtävänä on ollut tunnistaa ja valita yhteiset keskusteluteemat. Maakunnat ovat hyvin tunnistaneet ne teemat, joiden edistämisessä tarvitaan valtioneuvoston ja alueiden yhteistyötä. Keskusteluihin varattu aika on ollut varsin niukka. Maakunnilla ja osin ministeriölläkin saattaisi olla tarve keskustella muistakin kuin valituista teemoista strategiakeskustelua konkreettisemmalla tasolla ja pienemmissä ryhmissä. Tämä vaatisi kuitenkin lisäresurssointia.

Aluekehittämisessä ja aluekehityskeskusteluissa väestön hyvinvointi on jäänyt vähälle huomiolle. Sosiaali- ja terveysministeriön näkökulmasta asukkaiden hyvinvointiin, turvallisuuteen, varautumiseen ja väestön resilienssiin liittyvät kysymykset tulisi nostaa vahvemmin esiin.

Markus Seppelin, Kati Takaluoma,
Päivi Hämäläinen
STM

VNS 5/2025 vp

EU:n alue- ja rahoituspolitiikan lainsäädännöstä

Rahoittajia ja erilaisia rahoitusmuotoja sekä rahoitusta välittäviä toimielimiä on tällä hetkellä kansallisesti paljon. Sosiaali- ja terveysministeriö kokee, että nykykäytäntö on lisännyt työtä erityisesti ryhmähankkeiden osalta ja siten lisännyt hallinnollista taakkaa. Hallintoa on syytä keventää ja toiminnan kustannustehokkuutta parantaa. Muutoksia tehtäessä on tärkeää huomioida, ettei hallintotaakkaa siirretä hanketoimijoille, vaan pyritään sujuvoittamaan toimintaa kaikkien toimijoiden näkökulmasta. Hallintomallia on siten syytä kehittää jatkossa nykyistä yksinkertaisemmaksi ja kustannustehokkaaksi hanketoimijoiden hallinnollista taakkaa vähentäen.

Euroopan sosiaalirahaston (ESR) ohjelmakaudella 2021–2027 valtakunnalliset kokonaisuudet on toteutettu laajasti poikkihallinnollisina yhdessä eri ministeriöiden kanssa. Kokemukset ovat olleet hyviä ja yhteistoiminnalla on pystytty osittain vähentämään päällekkäisyyttä. Nykyiset erityistavoitteet kuitenkin ovat hankaloittaneet poikkihallinnollista tarkastelutapaa. Valtakunnallisella ESR rahoituksella on pystytty vastaamaan hallituskauden tavoitteisiin ohjelma-asiakirjan mukaisesti sekä suuntaamaan rahoitusta yhteiskunnallisen tilanteen mukaan. Rahoituksella on pystytty myös tukemaan lainsäädäntöuudistuksia ja niiden toimeenpanoa.

Sosiaali- ja terveysministeriö katsoo, että myös tulevaisuudessa EU-rahoituksella on merkittävä rooli ministeriön oman hallinnonalan tavoitteiden tukemisessa. Valtakunnallisilla hankkeilla pystytään edistämään esimerkiksi systemaattisia muutoksia, joita tarvitaan yhteiskunnan rakenteita uudistettaessa, ja valtakunnallisilla hankkeilla haetaan myös laajempaa yhteiskunnallista vaikuttavuutta. Valtakunnalliset koordinaatiohankkeet tukevat alueellisia hankkeita vaikuttavuuden todentamisessa ja konkreettisten esimerkkien tunnettavuuden levittämisessä. Poikkihallinnollisuus ja läpileikkaava yhteistyö muiden ministeriöiden kanssa on yhä tärkeämpää tavoitteisiin pyrittäessä.

Sosiaali- ja terveysministeriö pitää tärkeänä, että uudella ESR ohjelmakaudella vähennetään byrokratiaa ja lisätään maiden mahdollisuutta vapaammin määrittää erityistavoitteet, joihin rahoitusta suunnataan. Lisäksi katsomme, että maiden pitäisi itse saada määrittää valintaperusteet, koska kaikilta osin ne eivät istu valtakunnallisen rahoituksen piirissä oleviin hankkeisiin. Rahoituksen keskittämistä suuriin hankekokonaisuuksiin on syytä pohtia hallinnollisen sirpaloitumisen välttämiseksi ja vaikuttavuuden lisäämiseksi.